

Олександр Богомолець-Бараш, магістрант,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

**ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЕННЯ ОБРАЗУ
І. НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО
В КОНТЕКСТІ ЖАНРУ "СТІМПАНК"
(на матеріалі кінороману
П. Яценка "Нечуй. Немов. Небач")**

Здійснено спробу створення альтернативного образу класика української літератури І. Нечуя-Левицького на основі реальних подій і фактів із його життя. Мета цієї статті – виявлено специфіку творення образу письменника автором роману. Розглянуто характерні стилістичні риси стімпанку як жанрового тла твору. Зроблено спробу витлумачити деякі алюзії, цитації, ремінісценції як елементи авторської літературної гри, які корелюють із біографією І. Нечуя-Левицького. Простежено паралелі між текстом роману і "текстом дійсності".

Ключові слова: стімпанк, кінороман, ітермедіальність, художня інтерпретація, інтертекстуальність, літературна гра.

У наш час окреслилась тенденція до переосмислення певних історичних подій, реалій, постатей відомих людей, зокрема діячів культури. У живописі, кінематографі, літературі здійснено креативні спроби поглянути на цілком звичне явище чи особистість під іншим кутом зору. Автори таких культурних проєктів прагнуть позбутися шаблонів у сприйнятті особистостей, зняти певні нашарування в їхній свідомості, які заважають бачити явища об'єктивно і створюють враження чогось нецікавого. Таким є кінороман П. Яценка "Нечуй. Немов. Небач" [19], написаний у жанрі стімпанк: ми бачимо зовсім іншого Нечуя, про якого не розповідають на уроці чи лекції. Варто зазначити, що це вже не перша спроба: так, до постаті І. Нечуя-Левицького звертався канадський українознавець М. Тарнавський у сучасній науковій розвідці "Нечуваний Нечуй" [15].

Розпочнімо з того, що літературний твір, а надто кінороман у жанрі стімпанк – доволі неординарне явище для української

літератури. Тому для початку варто визначити основні риси стімпанку, важливі для адекватного прочитання й декодування твору.

Стімпанк (або **паропанк** – від *steam* 'пара' та *punk* 'протест') – напрям наукової фантастики, що моделює цивілізацію, яка досконало освоїла механіку та технології парових машин. Зазвичай стімпанк розглядають як альтернативний варіант розвитку людства з виразною загальною стилізацією під добу Вікторіанської Англії (друга половина XIX ст.) й епоху раннього капіталізму з характерним міським антуражем та контрастним соціальним розшаруванням [17].

Стімпанк як *стиль* у сучасному мистецтві представлений книгами, фільмами, комп'ютерними іграми, дизайном тощо. Це самобутня культура, своєрідний світогляд. Стімпанк особливо цікавий своєю незвичністю. Синтез старовини і високих технологій – плідне поле для розмаїтих стилістичних рішень та маневрів, як зазначають дослідники *жанру* [17].

Суть стімпанку характеризується часовою парадигмою, яка, за влучним спостереженням І. Федак, наче "блукає" між минулим і майбутнім [17]. У світі стімпанк панує механіка. Виразними складовими елементами світу стімпанку стали технології, засновані на принципах механіки та парових машинах, що досягли високого рівня розвитку: паровози, парові карети, дирижаблі, примітивні аероплани, роботи, а також усілякі загадкові механізми, виготовлені з клепаного металу, мідних труб та дерева. Основною рушійною силою при цьому є парова тяга. Усе, що в нас працює від електрики, в тому універсумі приводиться в дію парою.

На думку дослідників [17], другий компонент терміна – "панк" – вказує на "низьку людську природу", що керується приземленими пристрастями. Загальний жанровий стиль видається цинічним (занадто відвертим) та песимістичним (нагадує антиутопію), однак водночас може містити елементи утопії та романтизму.

Виокремлюють й інші характерні стилістичні риси стімпанку [6]:

– Аристократи в циліндрі й пальті, під яким фрак, брюки і сорочка з мереживами. Жінки в корсетах і кринолінах з капорами на голові й панчохами з підв'язками на ногах;

– Урбаністичний антураж: фабричні труби із червоної цегли, похмуре небо брудно-сірого кольору, смог, бруківка, вуличні газові ліхтарі, магазини, лавки, театри, міські нетрі, паби, борделі;

– Характерна вогнепальна зброя часів промислової революції: револьвери, однозарядні й магазинні гвинтівки, перші зразки автоматичних гвинтівок, кулеметів тощо;

– Персонажі: демонічні вчені-інженери, злочинці-маніяки та "ідейні" злочинці, мандрівники, детективи, агенти таємної поліції, шпигуни, революціонери, вуличні продавці, капіталісти-промисловці, світські молодики, дрібні службовці та клерки, повії, порядні сімейні буржуа, перші феміністки – рішучі молоді панянки, які цікавляться наукою та прагнуть пригод;

– Суспільні настрої кінця XIX – початку XX ст. зниження ролі церкви, віра у прогрес і науку, у низці випадків – містицизм, сектантство, а також породжувані розшаруванням суспільства революційні настрої.

З'ясувавши основні стилістичні риси стімпанку як жанрового тла, перейдімо до самого тексту. Філософію стімпанку в романі втілює містична "парова релігія". Ось як описано її сутність: "[Іванові] Прийшло раптове осяяння: сей світ – механізм. Від самої глибини до верхівок гір ним рухають підземні пружини, вали й важелі. Плити континентів сунуться по змащених дьогтем рейках, інженери в бюрох рахують, кому померти, а кому – народитися. Деревя і тварини теж мають свої механізми: металеві парові серця розмірено лічать час, наче годинники, комахи літають за чітко визначеними маршрутами. Бог, як і хмари, складається з пари. Пара – вона і є Бог, бо всюдисуща" [19, 39]. У романі проповідником цієї парової релігії стає батько Нечуя – священник Симеон. За словами кореспондентів, "коли Петро Яценко писав роман "Нечуй. Немов. Небач", то його дуже зацікавило, яким чином християнство поставиться до людей із механічними серцями, чи дозволить церква ходити їм на службу, у результаті чого з'явилася парова релігія" [9]. Полемічним із цього погляду видається діалог між юним Іваном та його дідом: " – А в блощиці також є серце? – питав у діда. – Авжеж, має бути. – А в Бога вона вірує? – Хто його зна, – креслив щось дідо Стех на аркуші паперу. – Певно, якщо вірує, то її бог теж маленький... – фантазував Іван" [19, 52].

У контексті компаративних студій можна навести в чомусь подібне метафоричне тлумачення світобудови в романі "Хроніка

заводного птаха" Харукі Мураками: " – Заводний птах справді існує. Але і я не знаю, який у нього вигляд. Тільки чув, як він кричить. Сідає на гілку якого-небудь дерева біля нашого дому й – крі-і-і-і! – починає накручувати пружину нашого світу. Якби він цього не робив – наш світ зупинився б. Та про це ніхто не знає. Усі люди думають, що світом рухає якийсь надзвичайний, велетенський і складний механізм. Однак вони помиляються. Насправді це робить заводний птах – літає сюди-туди і підкручує то тут, то там маленькі пружинки. І завдяки цьому світ рухається. Пружинкипрості – як у заводних іграшках. Але їх досить. А бачить їх лише заводний птах" [5, 374–375].

Звернімо увагу на деякі паратекстуальні (за класифікацією Жерара Женетта) риси. Уже на обкладинці книжки ми бачимо стилізовану світлину письменника. Своєю чергою підзаголовок роману "засновано на реальних подіях і біографії Івана Нечуя-Левицького" зорієнтовує нас на уважне прочитання й декодування твору.

Сама назва роману "Нечуй. Немов. Небач" відсилає читачів до трьох ключових персонажів книги. Очевидно, це власне письменник (його псевдонім інтерпретується в книзі через квітку *нечуйвітер*: " – Нечуй! Нечуй-вітер! – вигукнув незваний гість, побачивши Івана. – Легендарна квітка, яку може отримати лише незрячий! Мені дуже пощастило, що я таки знайшов вас! Якщо ви *Нечуй*, то я, виходить, *Небач*!" (виділення наше. – О. Б.-Б.) [19, 95–96]. Ці слова автор вкладає в уста "незрячого" голови Археографічної комісії, пана Юзефовича. *Немов* – це кохання Івана Левицького, панна Громека, донька Степана Громеки, седлецького губернатора. Її ім'я розшифрується так: «...через те, що я поки що не вмю говорити як слід, називайте мене Немов! Мене так нравиться гораздо більше, чем "госпожа Громеко"» [19, 81]. Як бачимо, услід за Іваном Нечуєм два інші антитетичні персонажі – його кохана і злісний ворог – беруть аналогічні псевдоніми з оригінальною семантикою.

Варто детальніше зупинитися на псевдонімі письменника. Як зазначає М. Тарнавський у своєму дослідженні "Нечуваний Нечуй", вибір псевдоніма не пояснює ні сам Нечуй, ні пізніші дослідники [15, 39]. Залишаються самі припущення й гіпотези щодо його походження. Згідно з однією, як псевдонім письменник обрав прізвище козацького полковника, героя "Думи

про Нечуя", яку дуже любив. М. Тарнавський уточнює, що давні козацькі прізвиська часто вказували на фізичні чи психологічні риси особи: таке прізвисько могли дати глухому козаку [15, 39]. Однак більш вірогідною й обґрунтованою видається гіпотеза В. Підмогильного, заснована на фройдівському психоаналізі едипового комплексу. На думку українського письменника, оскільки Нечуй-Левицький любив квіти, то відповідно мав несвідомий сексуальний потяг до матері, а батька боявся. Тому він начебто обрав собі псевдонім "Нечуй", щоб отець Семен не чув про сина-письменника, приховуючи таким чином свою літературну творчість [8]. П. Яценко в романі тлумачить псевдонім по-новому, однак апелюючи до Підмогильного, який звернув увагу на любов Нечуя до квітів. У тексті це відображено так: " – Дивіться, кульбаба вже цвіте! – Надійка нахилилася до жовтого суцвіття і простягнула Іванові. – Це нечуйвітер. – Нечуйвітер? Як цікаво! Воно таке подібне! А що, і справді не колишетесь від вітру? – Нечуйвітру приписують магічну силу. Кажуть, квітку може знайти тільки незрячий. І то лише раз" [19, 36]. Власне становлення псевдоніма в романі відбувається не через літературну конспірацію, спричинену дією Валуєвського циркуляра, а вмотивовано фізично й психологічно – утратою свого серця: "...Кінчик пера торкнувся зошита чорнило плавно перетікало на шорсткі ворсинки, лишаючи слід: "Я тепер не Іван Левицький. У мене немає серця. Я навряд чи зможу кохати. Я людина-механізм, **нечуй**. Але не втратив свого життя і своєї мети. Тому таки ІВАН Нечуй" [19, 50].

Отже, Нечуй – це той, хто не чує. Але семантику потрібно виводити не з основного значення цього полісемічного дієслова – 'сприймати за допомогою органів слуху які-небудь звуки', тобто мати слух. Чути – 'те саме, що *відчувати*'. Більше того, у такому значенні наведене дієслово вживає сам Нечуй-Левицький у "Старосвітських батюшках та матушках", речення з цього твору взято як приклад до "Словника української мови": "Вона *чула*, як у грудях забилося серце, як її руки й ноги неначе охололи..." [13]. Отже, семантично достовірним видається саме таке тлумачення – Нечуй – 'той, хто не відчуває (чує)', і це є як символічним, так і буквальним відображенням фізичного й душевного стану Івана

Левицького у творі. У цьому ж ключі псевдонім тлумачить і М. Тарнавський, наголошуючи на відмінностях у вдачі: "Нечуєм можна назвати і того, хто нічого не відчуває, – безтурботного, незворушного, стриманого і спокійного, а не суворого, твердосердного і позбавленого співчуття [15, 39].

Тут ми можемо покликатися на неоднозначну думку Івана Франка щодо постаті Нечуя-Левицького. Дослідники зауважують, що в Івана Франка першим враженням від зустрічі з письменником ще 1885 р. було почуття якоїсь диспропорції. "Читаючи його оповідання, – згадував Франко з нагоди 35-річчя літературної діяльності Нечуя, – подивляючи широкий розмах його руки, широкі контури його малюнків, я уявляв собі їхнього автора сильним, огрядним мужчиною, повним життєвої сили й енергії...". Тоді ж як Франко побачив перед собою невеличкого, сухорлявого, слабосилого чоловіка, що говорив теплим і щирим, але слабеньким голосом, завжди жалівся на якусь шлункову слабкість, ходив помаленьку дрібними кроками і взагалі справляв враження пташини, вродженої в клітці і привиклої жити в клітці, так що "пустіть її на вольне повітря, то вона пофуркає, пофуркає і вернеться назад до своєї клітки..." [2]. На нашу думку, якщо в житті Іван Нечуй-Левицький мав слабе здоров'я, то в романі цей факт інтерпретується як фізична неповнота як така – відсутність серця. І ця вада стає визначним елементом образу Нечуя в романі.

У книзі молодому Івану Левицькому ставлять діагноз – синдром Адамса – Стокса – Морганьї. Цим пояснюються нечасті, але раптові зомління, зумовлені проблемами із серцем. Тому лікар пропонує застосувати новітні методи і встановити 20-річному юнакові механізм, який допоможе серцевому м'язу правильно функціонувати (простіше кажучи, механічне серце). Спробуймо поглянути на цей факт із різних кутів зору. У буквальному сенсі така операція можлива. Буквально нещодавно в Україні втретє в історії встановили людині механічне серце. За даними ЗМІ [2], у Європі та США штучне серце розглядають як місток до донорського серця, на яке пацієнти чекають близько року. Загалом же механічне серце може працювати 12 років і потребує ретельного догляду. Проте воно все одно за своєю суттю є тимчасовим і в перспективі передбачає імплантацію живого відповідника.

У творі ця примусова операція заміни серця Івана Левицького відбувається 1859 р. в Києві. А із життєпису письменника ми знаємо, що в цей час він якраз закінчив Київську духовну семінарію, після чого рік хворів. Тобто П. Яценко використовує цей факт із життя Івана Нечуя і таким чином наближає свою оповідь до дійсності – мовляв, ця хвороба й пояснює стан Нечуя після такої тяжкої операції. Цікаво, що операцію Нечую робить Іван Сеченов, фізіолог, психолог і мислитель-матеріаліст, який започаткував фізіологічну школу в медицині. Ось як відбулося їхнє перше знайомство: " – Стривайте! – промовив Іван і побачив над собою обличчя лікаря в медичній масці. Його пенсне відблискувало: – Якщо вам важко мене пригадати, нагадую: я ваш тезка, лишень із прізвиськом Сеченов... – Іванові на обличчя покладали щось непрозоре, і він відчув, що вдихає газ. – Почнемо..." [19, 40–41]. Як відомо, Іван Сеченов був першим, хто ввів у практику ведення лекцій новий метод – демонстрації *експерименту*. Він проводив експерименти і дослідження в царині біології, психології та медицини. Отже, у романі жертвою одного з таких експериментів і став Іван Нечуй-Левицький.

Серце юнака, майбутнього славнозвісного письменника, – ключовий сюжетний елемент та художня деталь твору. Справжнє, живе Нечуєве серце стає об'єктом пожадання таємничих Панів зі Сходу, Заходу та Півночі і галицьких опирів, як змагаються за право володіти ним. У той час сам Іван Нечуй-Левицький вимушений жити з механічним серцем, яке потрібно заводити щодня, як механічний годинник. Також серце – предмет філософсько-релігійної дискусії в романі. За даними кореспондентів, "коли Петро Яценко писав роман "Нечуй. Немов. Небач", то його дуже зацікавило, яким чином християнство поставиться до людей із механічними серцями, чи дозволить церква ходити їм на службу, у результаті чого з'явилася т. зв. парова релігія" [4]. У романі проповідником цієї парової релігії стає батько Нечуя – священник Симеон. Віднаходимо такий фрагмент проповіді отця Симеона (якого у творі називають батюшкою): "...М-мене п-питають, чи є душа в людини з механічним серцем?... [...] Бо зараз уже чули про таких людей. Та й що казати – усі вже знаєте, що один із моїх синів заводить себе ключем кожного вечора о дев'ятій. Але чи

може тіло, в якому немає справжнього серця, любити Бога, ходити до сповіді та брати шлюб?.. Чи можна відпускати такому чоловікові або й жінці гріхи? Чи можуть вони бути спасеними?... [...] Парове богословіє говорить нам про те, що такий метал, що є часткою людини, є також живим, бо так само несе в собі Божий задум. І поки коліщата й поршні єсть у грудях замість серця, даного в народженні, доти єсть у них також живе божественне дихання, жива душа... [...]» [19, 109]. Отже, в новому ключі порушується одвічне питання дихотомії духу і матерії, розуму і тіла.

Ремінісценції як натяк на зв'язок з текстовим або позатекстовим світом, зокрема з біографією самого автора – яскраво виражений елемент літературної гри, що наближає манеру письма П. Яценка до постмодерністської. Автор грає з реальними фактами з життя письменника, людьми, які його оточували та взагалі відомими персонами тієї доби. Це щойно названі голова Археографічної комісії Юзефович, губернатор Громеко, лікар Іван Сеченов та багато інших. Як тут не згадати Панька Куліша, з яким Нечуй у романі п'є каву по-віденськи у варшавській кав'ярні "Гармата" [19, 78]. Це теж реальний факт – знайомство двох письменників у Варшаві 1868 р., з якого й почалася їхня плідна співпраця [4]. Знову ж таки, у бесіді з Нечуєм Куліш каже, що в нього викрали рукопис "Наймит Ярош Джеря" – цілком реальний факт. Справді, першу редакцію майбутнього "Миколи Джері" викрали в Куліша на вокзалі у Кракові. Тільки в романі ми знаємо, *хто* це зробив – агенти з Археографічної комісії на чолі з Юзефовичем – головним антагоністом Нечуя. Таким чином, створено інтригу, і "з життя відлюдкуватого українського письменника постає гостросюжетний пригодницький екшн із детективним складником, гонитвами, помстою та таємними змовами" [19].

Тут потрібно звернути увагу на авторське визначення твору – *кінороман*. Цей жанровий різновид передбачає використання як художніх, так і кінематографічних засобів, тобто *інтермедіальність*. Загалом, як стверджує Н. Бернадська, в українському кіноромані кінематографічні прийоми програють літературним [1]. На нашу думку, своїм романом П. Яценко підтверджує цю тезу, оскільки текст насправду рясніє художніми засобами, покликаними відтворити тодішній побут, інтер'єр, надати образних характеристик

персонажам. Хоча водночас оповідь досить динамічна, чому сприяє архітектоніка твору – короткі епізоди-сцени, які письменник умонтовує в текст, як режисер – у стрічку. Оповідь побудована за хронологічним та топологічним принципами, тобто в заголовку кожного епізоду проставлено рік та місце, де відбуваються події (до прикладу, "1862, Стеблів"). У такий спосіб можна простежити перебіг подій в альтернативному хронотопі роману та провести паралелі з реальним життям письменника, зокрема з особистим.

Інтимні стосунки І. Нечуя-Левицького не раз ставали предметом дослідження. І хоч сам він ніколи не був одружений, дослідники зазначають, що, "аналізуючи сторінки біографії письменника, можна стверджувати, що в його житті представниці прекрасної половини людства відігравали неабияку роль. Їм він присвятив не одну сторінку у своїх найкращих творах" [16, 43]. Юнацьке кохання письменника – Надійка Сольська (молодша сестра однокурсника та друга Івана Левицького в духовній семінарії Григорія Сольського) – постає як один із персонажів роману. І хоч закоханим і не судилося бути разом, прощальний діалог свідчить про щирі почуття між ними: " – Сумуватиму за вами, хоча думав, що мої металеві коліщатка до цього не здатні! – сказав Нечуй. – Ваше механічне серце не заважає вам бути палким, хоч ви і називаєте себе Нечуєм! – вона [Надійка] подивилася в очі Іванові" [19, 60]. У наступний період свого життя Іван Нечуй-Левицький перебуває в товаристві учениць жіночої греко-католицької гімназії в ролі "учителя словесності великорусской". Як він сам зізнавався, під час учителювання в нього було два кохання, які не склалися з різних причин. У романі домислюється і яскраво змальовується історія стосунків якраз-таки з однією з гімназисток – Наталією, донькою сидельського губернатора, яка мала буйний норів і зазнала слави амазонки, що "з офіцерами кататися їздить" і від шлюбу з якою відмовив Нечуй директор гімназії [16, 45]. У романі вона – феміністка, що, заручившись підтримкою батька-губернатора, виступає за тогочасні передові ідеї. Більше того, вона постає як зваблива юна панянка, яка своїми чарами й темпераментом спокушає молодого Івана, між ними спалахують пристрасні стосунки. І знову ж таки, механічне серце – не завада для почуттів кохання, як зізнається

сам Іван, звертаючись до коханої: "– До найменшого трибу та гвинтика це металеве серце кохає тебе, Нем! Кохає, хоч не може кохати!" [19, 93]. Проте услід за власним батьком-вільнодумцем, Нечуєва обраниця сповідує вільне кохання, чайлдфрі. Зрештою, саме це ставить крапку в їхніх стосунках. Наскільки відомо, І. Нечую-Левицькому так і не вдалося побудувати стосунки, хоча наприкінці роману Нечуй дізнається, що має вже дорослу доньку від своєї коханої. Крапка перетворюється на три крапки...

Прикметним є ряд інших паралелей, що дозволяють відтворити образ письменника в романі й зіставити його з реальними фактами життя Івана Нечуя-Левицького. Відомо, що за життя він мав низку дивацтв, наприклад, завжди ходив із парасолькою [2]. У романі цьому дається цікаве пояснення. Після набуття механічного серця молодий Іван попросив у діда Стеха – майстра й винахідника – "утнути йому щось, аби боронитись від собацюр. Таке щоби завжди носити з собою, а людей не страхати" [19, 53]. Тож дідо Стех заховав у ручку парасоля п'ятизарядний "Сміт-енд-Вессон", який стріляв відразу п'ятьма кулями. З цим парасолем Іван і не розлучався за жодних обставин, і ще не раз став йому у пригоді дідів винахід.

Також у тексті наявні відсилання та цитати з творів І. Нечуя-Левицького, які стають елементом авторської гри. Наприклад: "**1874. Київ.** Нечуй сидів у фотелі в багато обставленому просторому салоні. Навколо примостилися в різних вільних позах пани й панії, зі смаком та дорого вбрані. Уважно слухали. Нечуй тримав у руці свою щойно видану книгу та читав із неї "Хмари": "Стоять київські гори непорушно, заглядаються в синій Дніпро, як і споконвіку, несуть на собі пам'ятку про минувшість для того, хто схоче її розуміть, і ждуть не діждуться, поки знов завітчають їх потомки давніх батьків свіжими квітками історії", – Нечуй підвівся й уклонився, публіка заплескала" [19, 107].

Цікавою й показовою є сцена Карнавалу, учасниками якого є члени Київської Старої Громади – Володимир Антонович, Павло Житецький, Олександр Русов, Михайло Старицький, Павло Чубинський, Володимир Страшкевич, Михайло Драгоманів, Микола Лисенко та інші – і на якому І. Нечуй-Левицький складає присягу, а приймає її загадковий чоловік у масці лева, сам... Тарас Шевченко, точніше, його механічна копія [19, 118]. Як тут не згадати славнозвісне Свято Воскресаючого Духу в "Рекреаціях" Ю. Андруховича.

Літературна гра, численні ремінісценції як вияв *інтертекстуальності*, іронія, *інтермедіальність* як ознака жанру, карнавальність – риси постмодернізму, наявні у творі. Отже, можна говорити про постмодерний *кінороман*, написаний у *стімпанк-стилістиці*. Дуже цікавим з цього погляду є образ І. Нечуя-Левицького, відтворений П. Яценком, який по-новому інтерпретує відомі факти із життя письменника та проливає світло на "темні місця" його біографії. Найголовніше – це те, що П. Яценко інтригує, зацікавлює, певним чином деміфологізує хрестоматійний образ класика української літератури, що також є притаманним постмодернізму – наприклад, суперечлива особистість Б.-І. Антонича в *художній інтерпретації* Ю. Андруховича (роман "Дванадцять обручів"). І. Нечуй-Левицький також постає як жива людина, не позбавлена земних пристрастей та людських емоцій (а не лише як автор "Кайдашевої сім'ї"), і ми простежуємо його – сповнений фантастичних пригод – життєвий шлях з малку і до сивих кіс. У такий спосіб відбувається наше з ним нове знайомство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бернадська Н. І. Про витоки кінороману [Електронний ресурс] / Н. І. Бернадська // Проблеми сучасного літературознавства. – 2016. – Вип. 22. – С. 11–21. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prsl_2016_22_3. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 11.02.16.
2. Герей В. Дивацтва Івана Нечуя-Левицького [Електронний ресурс] / В. Герей // На скрижалях. Навіто Боги не можуть змінити минуле. – 2016. – Режим доступу: <http://na-skryzhalyah.blogspot.com/2016/04/adsbygoogle-window.html>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 11.02.16.
3. Ковалінська В. В Україні втретє в історії встановили механічне серце / В. Ковалінська // ТСН. Україна. – 13.10.18. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/v-ukrayini-vtreye-v-istoriyi-vstanovili-lyudini-mehanichne-serce-1232715.html>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 11.02.16.
4. Коляда І. Іван Нечуй-Левицький та Пантелеймон Куліш: до історії творчих взаємин / Ігор Коляда // Наук. вісн. Східноєвропей. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія : Іст. науки / редкол.: Гаврилюк С. В. та ін. – Луцьк, 2017. – № 4 (353). – С. 22–26.
5. Мураками Х. Хроніка заводного птаха : роман / Харукі Мураками : пер. з япон. І. П. Дзюби. – Х., 2009. – 762 с.
6. Greendioz. Огляд жанру – Паропанк: На всіх парах! – [Електронний ресурс] // OPENGAMER. – 2012. – Режим доступу: <http://www.opengamer.com.ua/ohljad-zhanru-paropank-na-vsih-para>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 11.02.16.

7. Підмогильний В. Іван Левицький-Нечуй: спроба психоаналізи творчості / В. Підмогильний // Життя й революція. – 1927. – № 9. – С. 295–303.
8. Сілівра І. Ігор Сілівра: українська література надто полюбляла минуле й надто боялася зазирати в майбутнє [Електронний ресурс] / Ігор Сілівра ; інтерв'ю брав Микола Петрашук // Друг Читача. – 14.01.16. – Режим доступу: <https://vsiknygy.net.ua/interview/43216>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 11.02.16.
9. Пронько О. KyivSteamCon-2018: Нотатки з епохи пари [Електронний ресурс] / Оксана Пронько // СВІТ ФЕНТЕЗІ – 27.09.18. – Режим доступу: <https://svitfantasy.com.ua/articles/2018/kyivsteamcon-2018-notatky-z-epochy-pary.html>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 11.02.16.
10. Рудяченко О. Нечуй-Левицький. Усамітнений у слові [Електронний ресурс] / Олександр Рудяченко // Еспресо. – 12.04.15. – Режим доступу: https://espresso.tv/article/2015/04/12/nechuy_levyckyy_usamitnenny_u_slovi. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 11.02.16.
11. Савенко К. Петро Яценко "Нечуй. Немов. Небач". Український паровий панк [Електронний ресурс] / Катерина Савенко // Друг Читача. – 17. 12. 2017. – Режим доступу: https://vsiknygy.net.ua/shcho_rochytaty/review/51369/. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 11.02.16.
12. Санченко А. Не чуй. Не плач. Не ний / Антон Санченко // Читомо [Електронний ресурс] / Видане. – 2.04.18. – Режим доступу: <http://archive.chytomo.com/issued/ne-chuj-ne-plach-ne-nij>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 11.02.16.
13. Словник української мови : в 11 т. / редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін. – К., 1980. – С. 385.
14. Тараторіна С. Нечуй-Левицький із механічним серцем, або Незбагненні шляхи українського паропанку [Електронний ресурс] / С. Тараторіна // ЛітАкцент. – 20.10.17. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2017/10/20/nechuy-levitskiy-iz-mehanichnim-sertsem-abo-nezbagnenni-shlyahi-ukrayinskogo-paropanku/>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 11.02.16.
15. Тарнавський М. Нечуваний Нечуй. Реалізм в українській літературі / Максим Тарнавський ; авториз. пер. з англ. Я. Стріхи. – Київ; Торонто, 2018. – 288 с.
16. Терещенко О. "...Людина чесна, моральна й сумирна...": кохання та жінки в житті І. С. Нечуя-Левицького / Олександр Терещенко, Ігор Коляда // Історія в школі. – 2014. – № 8–9. – С. 43–47.
17. Федак І. Стімпанк – стиль в сучасному мистецтві та його особливості [Електронний ресурс] / Ірина Федак // Старосамбірські вісті (незалежна електронна газета). Культура. – 14.01.18. – Режим доступу: <http://starosambir.net.ua/6828/>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 11.02.16.
18. Штефан А. Нечуй. Немов. Небач. Експериментуй. Жартуй. Хтось же має це робити [Електронний ресурс] / Аліна Штефан // Читомо. Видане. – 09.11.17. – Режим доступу: <http://archive.chytomo.com/issued/nechuj-nemov-nebach-eksperimentuj-zhartuj-xtos-zhe-maye-se-robiti>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 11.02.16.
19. Яценко П. Нечуй. Немов. Небач: кінороман / Петро Яценко. – Л., 2017. – 148 с.

REFERENCES

1. Bernadska N. I. Provytoky kinoromanu / N. I. Bernadska // Problemy suchasnoho literaturoznavstva. – 2016. – Issue No. 22. – P. 11–21. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prsl_2016_22_3_ (in Ukrainian)
2. Herei V. Dyvatstva Ivana Nechua-Levytskoho / Vasyi Herei // Na skryzhaliakh / Mystetstvo / Persony / Ukrainoznavstvo. – 2016. – URL: <http://na-skryzhalyah.blogspot.com/2016/04/adsbygoogle-window.html> (in Ukrainian)
3. Kovalinska V. V Ukraini vtretie v istorii vstanovyly mekhanichne sertse / Valeriia Kovalynska / TSN / Ukraina. – 13.10.2018. – URL: <https://tsn.ua/ukrayina/v-ukrayini-vtreye-v-istoriyi-vstanovili-lyudini-mekhanichne-serce-1232715.html> (in Ukrainian)
4. Koliada I. Ivan Nechui-Levytskyi ta Panteleimon Kulish: do istorii tvorchykh vzaiemyn / Ihor Koliada // Naukovi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu im. Lesi Ukrainky. Serii : Istorychni nauky / SNU im. Lesi Ukrainky ; redkol.: Havryliuk S. V. [ta in.]. – Lutsk, 2017. – No. 4 (353) : Serii : Istorychni nauky. – P. 22–26. (in Ukrainian)
5. Murakami Kh. Khronika zavodnoho ptakha : Roman / Kharuki Murakami / per. z yapon. I. P. Dziuby. – Kharkiv: Folio, 2009. – 762 p. (in Ukrainian)
6. Ohliad zhanru – Paropank: Na vsikh parah! – Elektronnyi resurs "OPENGAMER". Avtor statii – greendioz. – 2012. – URL: <http://www.opengamer.com.ua/ohljad-zhanru-paropank-na-vsikh-parah/> (in Ukrainian)
7. Pidmohylnyi V. Ivan Levytskyi-Nechui: Sproba psykhoanalizy tvorchosti. / V. Pidmohylnyi / Zhyttia y revoliutsiia. – 1927. – No. 9. – P. 295–303 (in Ukrainian)
8. Petrashchuk M. Ihor Silivra: ukrainska literatura nadto poliubliala mynule y nadto boialasia zazyraty v maibutnie / Mykola Petrashchuk // Druh Chytacha / Interviu. – 14.01.16. – URL: <https://vsiknygy.net.ua/interview/43216/> (in Ukrainian)
9. Pronko O. KyivSteamCon-2018: Notatky z epokhy pary / Oksana Pronko // Elektronnyi resurs "SVIT FENTEZI" – 27.09.18. – URL: <https://svitfantasy.com.ua/articles/2018/kyivsteamcon-2018-notatky-z-epohy-pary.html> (in Ukrainian)
10. Rudiachenko O. Nechui-Levytskyi. Usamitnenyi u slovi [Elektronnyi resurs] / Oleksandr Rudiachenko / Espresso. – 12.04.2015. – URL: https://espresso.tv/article/2015/04/12/nechuy_levyckyy_usamitnenyy_u_slovi (in Ukrainian)
11. Savenko K. Petro Yatsenko "Nechui. Nemov. Nebach". Ukrainskyi parovyi pank [Elektronnyi resurs] / Kateryna Savenko // Druh Chytacha. – 17.12.2017. – URL: https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/review/51369/ (in Ukrainian)
12. Sanchenko A. Ne chui. Ne plach. Ne nyi [Elektronnyi resurs] / Anton Sanchenko // Chytomo / Vydane. – 2. 04. 2018. URL: <http://archive.chytomo.com/issued/ne-chuj-ne-plach-ne-nij> (in Ukrainian)
13. Slovnyk ukrainskoi movy : v 11 tomakh. – K., 1980. – T. 11, – P. 385 (in Ukrainian)
14. Taratorina S. Nechui-Levytskyi iz mekhanichnym sertsem, abo Nezbahnenni shliakhy ukrainskoho paropanku / Svitlana Taratorina // LitAktsent. – 20.10.2017. – URL: <http://litakcent.com/2017/10/20/nechuy-levitskiy-iz-mekhanichnim-sertsem-abo-nezbahnenni-shlyahi-ukrayinskogo-paropanku/> (in Ukrainian)

15. Tarnawsky Maxim. The All – encompassing eye of Ukraine. Ivan Nechui-Levyts'kyi's Realist Prose. – University of Toronto Press, Toronto, 2015 // Translated from English by Ya. Strikha. – Kyiv : Laurus ; Toronto : nauk. t-vo im. Tarasa Shevchenka v Kanadi, 2018. – 288 p. (in Ukrainian)

16. Tereshchenko O., Koliada I. "...Liudyna chesna, moralna y sumyrna..." : kokhannia ta zhinky v zhytti I. S. Nechui – Levytskoho / Oleksandr Tereshchenko, Ihor Koliada // Istoriiia v shkoli. – 2014. –No. 8– 9. – P. 43– 47 (in Ukrainian)

17. Fedak I. Stimpank – styl v suchasnomu mystetstvi ta yoho osoblyvosti [Elektronnyi resurs] / Iryna Fedak // Kultura. – 14.01.2018. – URL: <http://starosambir.net.ua/6828/> (in Ukrainian)

18. Shtefan A. Nechui. Nemov. Nebach. Eksperymentui. Zhartui. Khtos zhe maie tse robyty [Elektronnyi resurs] / Alina Shtefan // Chytomo. – 09.11.17. – URL: <http://archive.chytomo.com/issued/nechuj-nemov-nebach-eksperimentuj-zhartuj-xtos-zhe-maye-ce-robity> (in Ukrainian)

19. Yatsenko P. Nechuy. Nemov. Nebach: kinoroman / Petro Yatsenko. – Lviv : LA "Piramida", 2017. – 148 p. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 26.12.18.

Olexander Bohomolets-Barash, Master's student,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

**SPECIAL ASPECTS IN THE CREATION OF IVAN NECHUY-LEVYTSKY
IMAGE IN THE CONTEXT OF STEAMPUNK
(based on the novel of Petro Yatsenko "Nechuy. Nemov. Nebach")**

The ongoing process of rethinking historical and literary phenomena and figures in the modern world determines the significance of the topic of research. Thus, in a cinematographic novel "Nechuy. Nemov. Nebach" the author attempts to create an alternative image of the classic of Ukrainian literature based on real events and facts from his life.

This study is designed to identify the features of creating I. Nechuy-Levytsky image by the author of the text. To do this, we outlined some of the characteristic stylistic features of steampunk as the genre of the novel. An attempt is made at identifying particular allusions, citations and reminiscences as elements of the author's literary game, which correlate with the biography of I. Nechuy-Levytsky. In this regard, particular attention is paid to comparative methods of the study. As a result, the interrelation between the text of the novel and the "text of reality" is shown. It can be concluded that the "grown-old" image of I. Nechuy-Levytsky has given way to the newborn one. Consequently, there is reason to believe that much more attention from the readership will be drawn to the well-known writer in the future. This particular article can contribute to increasing interest to such contemporary works of art like the mentioned novel.

Perspectives for further research we see in the upcoming pieces of art, which will make it possible to rethink and raise new issues in Ukrainian history and literature.

Keywords: *steampunk, cinematographic novel, intermediality, artistic interpretation, intertextuality, literary game.*